

April 2022: Rapportering til Kunnskapsdepartementet om koronasituasjonen våren 2022 – skolens arbeid med fagfornyelsen

Utdanningsdirektoratet har fått i oppdrag fra Kunnskapsdepartementet å lage månedlige rapporter gjennom våren 2022, om status for og konsekvenser av smitteverntiltak i barnehager og skoler. Dette er april-rapporten, som ble sendt til Kunnskapsdepartementet 8. april 2022.

ARTIKKEL | SIST ENDRET: 11.04.2022

Innhold

Bakgrunn for rapporten

- Kunnskapsgrunnlag for denne rapporten

Om fagfornyelsen

- Plan og virkemidler for implementering av fagfornyelsen

Status og utfordringer i skolenes arbeid med fagfornyelsen våren 2022

- Arbeid med overordnet del og læreplanene er prioritert
- Fagfornyelsen har vært et individuelt prosjekt
- Utsatte og avlyste kompetansehevingstiltak
- Geografiske forskjeller
- Utfordringer i opplæringen etter pandemien
- Avbrutt yrkesfaglig fordypning og utplassering i arbeidslivet

Utfordringer for skolenes arbeid med fagfornyelsen fremover

- Tid til å skape et profesjonsfelleskap rundt fagfornyelsen

- Tilgjengelighet av nye læremidler
- Bruk av støtteressurser fra Udir
- Svekket tverrfaglig samarbeid
- Samarbeidet med andre yrkesgrupper og tjenester

Udirs pågående og planlagte arbeid for å støtte implementeringen av fagfornyelsen

- Støtteressurser og kompetansepakker
- Arbeid med eksamen og støtte til standpunktvurdering
- Dialogmøter og webinarer
- Kommende regionale samlinger om sammenhengen mellom læreplan og vurdering

Udirs anbefalte prioriteringer fremover

Litteraturliste

Andre versjoner av månedsrapporten

Bakgrunn for rapporten

I desember 2021 gikk koronapandemien på nytt inn i en kritisk fase som krevde strengere restriksjoner. Som følge av dette fikk Utdanningsdirektoratet (Udir) i oppdrag å levere månedlige rapporter til Kunnskapsdepartementet om pandemiens betydning for tilbudet i barnehager og skoler, og foreslå aktuelle tiltak (Oppdragsbrev 2022-013). Bakgrunnen for oppdraget var at smitteverntiltak går ut over kvaliteten i, og omfanget av, tilbudene i barnehage og skole. I løpet av de første månedene i 2022 gikk imidlertid pandemien over i en roligere og avsluttende fase. Det er derfor ikke lenger behov for månedlige rapporteringer og hyppigheten på rapporteringen har gått ned. Dette er den tredje rapporten som leveres.

I januar gjorde vi en overordnet vurdering av pandemiens konsekvenser så langt, og hva vi mener er de mest sentrale avveiningene i balansen mellom smittevern og barns rettigheter. Vi trakk fram viktigheten av at barn og unge prioriteres høyt, og at tiltak rettet mot barn og unge må komme etter tiltak i resten av samfunnet. Det må gjøres grundige vurderinger av forholdsmessighet, omfang og tidsramme for tiltak som rammer barn og unge. Alle tiltak som begrenser barn og unges rettigheter må ha svært gode begrunnelser, og bør være utredet i tråd med prinsippene i utredningsinstruksen.

I februar redegjorde vi for pandemiens utvikling og smitte- og tiltakstrykk i sektor i perioden mars 2020 til i dag. Vi oppsummerte også hovedtrekkene i forskning om pandemiens konsekvenser for barn og elever, med et særlig blikk på grupper som har blitt ekstra hardt rammet av pandemien. Rapporten viser at de fleste barn og unge i Norge har klart seg bra gjennom pandemien. De har god helse og foreløpig kan vi ikke dokumentere store læringstap. Det er likevel flere barn og unge som ikke har klart seg like bra. Dette er

for eksempel elever som har særskilte behov, rett til spesialundervisning, sammensatte hjelpebehov, bekymringsfullt fravær, lavere sosioøkonomisk status, er i overgangssituasjoner, er utsatt for negativ sosial kontroll eller som har psykiske plager og lidelser. I våre vurderinger og anbefalinger har vi vært opptatt av at det er behov for å reetablere barnehage- og skolehverdagen, både sosialt og faglig, for alle barn og elever. Det bør utarbeides universelle tiltak for å sikre gode læringsmuligheter i et sosialt fellesskap. Det er en fare for at de langvarige konsekvensene enkelte barn og unge har opplevd, kan bli alvorlige hvis ikke gode tiltak settes inn raskt. Disse barna og elevene trenger målrettede tiltak og ekstra oppfølging. Kommunene må få handlingsrom til å iverksette både kortsiktige og langsiktige tiltak. Det kan være behov for midler til kommunene til dette arbeidet, og eventuelt vurdere ekstra støtte til geografiske områder som har vært hardest rammet av smitteverntiltak.

I denne tredje rapporten er skolenes arbeid med fagfornyelsen tema. Arbeidet med å innføre fagfornyelsen startet i 2017 med overordnet del. Innføringen av hele reformen startet høsten 2019. Skolene fikk med andre ord kort tid med ordinær skoledrift før nedstengingen i mars 2020, og langvarige smittevernstiltak frem til februar 2022. Pandemien har påvirket skolens muligheter til å jobbe med å innføre fagfornyelsen, ettersom mye tid har blitt brukt på å håndtere pandemiens konsekvenser. Som også beskrevet i vår rapport nr. 2 til Kunnskapsdepartementet i februar, er god implementering av fagfornyelsen et viktig ledd i arbeidet med å kompensere for pandemiens konsekvenser. I denne rapporten går vi nærmere inn på hvor langt skolene har kommet i arbeidet med å innføre fagfornyelsen, hvilke utfordringer de ser med å realisere intensjonene i fagfornyelsen og hva som kan gjøres fremover for å lykkes med dette arbeidet.

Kunnskapsgrunnlag for denne rapporten

Sentralt kunnskapsgrunnlaget for denne rapporten er:

- Relevant forskning (se litteraturliste)
- Statsforvalternes årsrapporter fra 2021
- Innspillsmøte i Utdanningsdirektoratet 17.03.22 med Utdanningsforbundet, Norsk lektorlag, Skolelederforbundet, Skolenes landsforbund, Fagforbundet, KS, Elevorganisasjonen og FUG
- Referansegruppemøte om fagfornyelsen 22.03.22 i Kunnskapsdepartementet med Utdanningsforbundet, Norsk lektorlag, Skolelederforbundet, Skolenes landsforbund, KS, Elevorganisasjonen og Sametinget

Om fagfornyelsen

Samfunnet endrer seg raskt og det elevene lærer skal være relevant og framtidsrettet. Fagfornyelsen gir et læreplanverk som skal forberede elevene på framtiden. Fagene har fått mer relevant innhold og tydeligere prioriteringer, og sammenhengen mellom fagene har blitt bedre. Demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling og folkehelse og livsmestring prioriteres som temaer i fag der det er relevant. En vil styrke utviklingen av elevenes dybdelæring og forståelse, og «å lære å lære» er også vesentlig i de nye

læreplanene, fordi det gir grunnlag for læring gjennom hele livet.

Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020 består av overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen, læreplaner for alle fag, tilbudsstrukturen i videregående opplæring og fag- og timefordelingen. Hele læreplanverket er forskrifter til opplæringsloven.

Overordnet del av læreplanverket utdyper verdiene i opplæringslovens formålsparagraf og beskriver sentrale prinsipper for læring, utvikling og dannelse. Overordnet del har ligget til grunn for utviklingen av læreplaner for fag.

Fagene er beholdt i fagfornyelsen, men innholdet er fornyet. Elevene skal øve på kritisk tenkning og refleksjon. De praktiske og estetiske fagene er styrket. I tillegg er det et mål at både overordnet del og læreplaner for fag blir brukt aktivt i planlegging av opplæringen. Læreplanene skal være relevante og framtidsrettede med vekt på kritisk tenking, utforskning, teknologi, algoritmisk tenking og programmering.

I fagene er det lagt vekt på skaperglede, engasjement og utforskertrang, fordi det kan fremme elevenes læring og lærelyst. Elever som formulerer spørsmål, søker svar og uttrykker forståelse på ulike måter, vil gradvis kunne ta en ytterligere aktiv rolle i egen læring. Elevmedvirkning er et sentralt element i alle deler av det nye læreplanverket. En hovedbegrunnelse for dette er at elever blir mer motivert og lærer bedre når de blir involvert i hva de skal lære, hvorfor og hvordan.

Plan og virkemidler for implementering av fagfornyelsen

Arbeidet med nye læreplaner for Kunnskapsløftet 2020 startet høsten 2017. Planen var at de nye læreplanene skulle bli innført trinnvis over en periode på tre år, i perioden 2020-2022. Den opprinnelige implementeringsplanen har i all hovedsak blitt fulgt fra Udirs side, til tross for pandemien. Det er likevel noen unntak fra planen for implementering. Noen læreplaner ble publisert senere enn planlagt, og skolene og lærebedriftene fikk kortere tid til å forberede seg på nye læreplaner. Dette gjelder for læreplaner i vg3 i utdanningsprogrammene elektro og datateknologi og teknologi- og industrifag, som ble sendt på høring i januar 2021. Utsettelsene ble vedtatt i samråd med faglige råd for de to utdanningsprogrammene. Utsettelsen bidro til å sikre kvaliteten på læreplanene og at faglige råd fikk avgjørende innflytelse på det faglige innholdet.

Udir har flere virkemidler for å støtte innføringen av fagfornyelsen. Virkemidlene består blant annet av digital læreplanvisning, planleggingsverktøyet i læreplanvisningen og kompetansepakker.

Disse virkemidlene har blitt innført etter opprinnelig plan. Likevel har profesjonsfelleskapene på grunn av pandemien hatt mindre tid til å jobbe med læreplanene og ta i bruk støtten til fagfornyelsen. Gjennom 2021 har Udir sørget for videreutvikling av eksisterende tilbud i samarbeid med universitets- og høgskolesektoren (UH), både innenfor videreutdanningsfeltet og i de kollektivt rettede etterutdanningstilbudene i barnehage og skole.

Den opprinnelige innføringsplanen for eksamen etter fagfornyelsen i ny gjennomføringsløsning fulgte innføringen av læreplanen, med første eleveksamen for vg1 i 2021, vg2 og 10. trinn i 2022 og vg3 i 2023. På grunn av avlyst eleveksamen vil elevene i praksis først møte eksamen i fagfornyelsen på alle trinn våren 2023. Udir har tidligere utsatt innføringen av endring til heldigital eksamen i matematikk til våren 2023. Det er nedsatt en partssammensatt gruppe for å utrede behov for å beholde en del uten hjelpemidler, som skal levere sin innstilling før sommeren.

Status og utfordringer i skolenes arbeid med fagfornyelsen våren 2022

Innføring av fagfornyelsen har vært et høyt prioritert område for skolene, også i pandemiperioden. (Bergene m.fl.2021a, b). Pandemien har imidlertid gjort dette til et krevende arbeid. Selv om smittevernstiltakene er avsluttet er det fortsatt utfordrende for skolene, med ettervirkningene av pandemien. Vi antar at flyktnings situasjonen også vil legge beslag på skolenes tid.

I dette kapitlet beskriver vi hva som er status for skolenes arbeid med fagfornyelsen våren 2022.

Arbeid med overordnet del og læreplanene er prioritert

Arbeidet med innføring av nytt læreplanverk var godt i gang da pandemien kom. Særlig hadde mange skoleeiere og skoler arbeidet med Overordnet del, som ble fastsatt høsten 2017. Muligheten sektor fikk til å gi innspill på utkast til læreplaner underveis bidro også til at bevissthet rundt og arbeid med nytt læreplanverk kom i gang på et tidlig tidspunkt.

På innspillmøtet med organisasjonene 17.03.22 ble det sagt at læreplanene og forståelsen av disse er godt bearbeidet og forstått av skolene. Det har vært fokus på fag, og hvordan det bør jobbes med de ulike fagene for å oppfylle intensjonen i fagfornyelsen. Udir har også vært opptatt av videreutvikling av vurderingsforskriften i lys av intensjonen i fagfornyelsen, samt å opprettholde fellestiltak i de ulike fylkene/regionene for å sikre at dette blir arbeid som når ut til klasserommene og elevene.

Det er arbeid med fagene som henger mest igjen og er blitt jobbet minst med, spesielt med tanke på praksisendringer i klasserommet som er i tråd med intensjonene med fagfornyelsen.

Både ledere og lærere mener at det kan være utfordringer med veiledningssituasjoner, og at det er vanskelig å få til elevaktive metoder i praksis i arbeid med fagene.

Fagfornyelsen har vært et individuelt prosjekt

På møtene med organisasjonene både den 17.03 og den 22.03, og i statsforvalternes årsrapporter, kommer det frem at mange skoler har opplevd begrensninger i samarbeidet mellom de ansatte på skolen. Blant annet har fysiske møter vært vanskelig. Det har vært vanskelig å bygge opp profesjonsfellesskap og felles tenkning når ansatte ikke har kunnet jobbe sammen. Arbeidet med fagfornyelsen har derfor i en del

tilfeller blitt et individuelt prosjekt, uten muligheter for å gjøre arbeidet til en del av profesjonsfelleskapet.

En fjerdedel av skolelederne og skoleeierne mente høsten 2020 at de i liten grad eller ikke i det hele tatt hadde tid til å jobbe med fagfornyelsen (Bergene m.fl. 2021a). I innspillsmøte 17.03 fortelles det også om mangel på tid til å få fagfornyelsen «under huden», og et behov for å gå noen steg tilbake og tenke på hva det er fagfornyelsen egentlig handler om.

Utsatte og avlyste kompetansehevingstiltak

To statsforvaltere forteller i årsrapporten for 2021 at i den desentraliserte ordningen er fagfornyelsen helt klart det området flest skoler har arbeidet med i 2021. Spørsmål til Skole-Norge 2021 bekrefter også at fagfornyelsen er høyt prioritert for kompetanseheving (Bergene m.fl. 2021b).

Både statsforvalterne og organisasjonene i innspillsmøte 17.03 forteller imidlertid at planlagte kompetansetiltak gjennom kompetanseordningene har hatt begrensninger i fremmøte og kontakt, og planlagte kurs har blitt utsatt på grunn av pandemien. En del organisasjoner forteller at skolene har brukt kompetansepakker fra Udir og utviklingsveiledere fra UH digitalt, når fysisk deltakelse ikke har vært mulig. Organisasjonene trakk også frem at selv om ansatte har vært på kurs i regi av desentralisert ordning for kompetanseutvikling i løpet av pandemien, så har det vært for lite muligheter til å jobbe videre med det man lærte på kurset fordi pandemihåndteringen har tatt all tid.

En av organisasjonene i innspillsmøtet 17.03 trakk fram bekymring for at nyutdannede lærere ikke har blitt fulgt godt nok opp gjennom pandemien, og nå har behov for ekstra veiledning.

Geografiske forskjeller

Høsten 2020 mente halvparten av skolelederne at pandemien i svært stor grad var en utfordring for arbeidet med fagfornyelsen. Andelen som opplevde pandemien som et hinder var høyere ved skoler i kommuner med høyt smittetrykk. I disse kommunene mente 78 prosent at pandemien i stor eller svært stor grad svekker skolens arbeid med fagfornyelsen, sammenlignet med mindre kommuner med lavt smittetrykk (Bergene m.fl. 2021a).

Geografiske variasjoner i arbeidet med fagfornyelsen bekreftes også i omtrent halvparten av statsforvalteres årsrapporter for 2021. Disse statsforvalterne forteller om variasjoner i hvor stor grad kommunene har fått jobbet med fagfornyelsen de siste årene, avhengig av hvor stort smittetrykk kommunen har hatt. Dette inntrykket ble også formidlet av organisasjonene i innspillsmøtet 17.03. Skoler i områder med høyt smittetrykk har brukt mye tid på pandemihåndtering, mens skoler i områder med mindre smittetrykk har i større grad kunnet prioritere arbeidet med fagfornyelsen. Dette fører til at skolene har et veldig ulikt utgangspunkt i dag når det gjelder arbeid med fagfornyelsen. Noen har kommet godt i gang, mens andre trenger å revitalisere dette arbeidet.

Lærere i fag- og yrkesopplæringen som ble intervjuet høsten 2021 bekrefter også lokale variasjoner i hvor

mye pandemien har påvirket skolens arbeid med fagfornyelsen (Aakernes m.fl. 2022). De forteller om store forskjeller mellom de skolene som har hatt lange perioder på rødt nivå, og de som stort sett har hatt grønt nivå og kunne gjennomføre opplæringen tilnærmet normalt.

Utfordringer i opplæringen etter pandemien

Organisasjonene var i innspillsmøtet den 17.03. opptatt av at skolen ikke er tilbake i normal drift, selv om smittevernsrestriksjonene er opphevet. Dette blir også en utfordring for arbeidet med implementering av fagfornyelsen fordi det tar opp mye av lærerens tid. Det er flere utfordringer knyttet til å få til gode læringsaktiviteter. En del lærere opplever mer uro i klasserommet og oppfatter elevene som utrygge. I det daglige går det mye tid med på å håndtere situasjoner som oppstår i klasserommet, og «brannslukking». I møtet ble det også tatt opp at flere elever mangler motivasjon og lærelyst. Flere elever er fraværende – både fysisk og mentalt.

Avbrutt yrkesfaglig fordypning og utplassering i arbeidslivet

I intervjuer med lærere i fag- og yrkesopplæring høsten 2021 (Aakernes m.fl. 2022), kommer det frem at den største konsekvensen for fagopplæringen har vært at elevene ikke har fått gjennomført faget yrkesfaglig fordypning i arbeidslivet. Det har vært krevende å få representanter fra arbeidslivet til å komme til skolene for å informere og dele av sin kompetanse. Lærerne uttrykte at det også har vært vanskelig å gjennomføre besøk i lokale nøkkelbedrifter, skoleturer og internasjonale utvekslingsprosjekter.

Videre er det flere av elevene som hadde fått avbrutt utplasseringen på grunn av nedstenging, men også her har det vært forskjeller. Noen elever var utplassert hos bedrifter hvor de ansatte var pålagt hjemmekontor, mens andre fikk være til stede på en arbeidsplass hvor de møtte andre ansatte og fikk relevante arbeidsoppgaver som for eksempel ansvaret for bedriftens nettside. Noen av elevene som hadde hatt praksisplass på hjemmekontor, fortalte at de hadde sett mye på Netflix siden mye av dagen besto av å se på andre som deltok i Teams-møter.

Utfordringer for skolenes arbeid med fagfornyelsen fremover

Skolene er i gang med å jobbe med fagfornyelsen, men står – som beskrevet i forrige kapittel – overfor noen utfordringer i dette arbeidet. Parr-rapporten (Arbeidsgruppen for skolen etter koronapandemien 2021) anbefaler at skolene må jobbe langsiktig og systematisk for å bøte på negative konsekvenser som kan ha rammet alle elever. Det er viktig å få på plass faste og forutsigbare rammer, og elevene må oppleve at det er attraktivt å være på skolen. Den regelmessige skolehverdagen må komme på plass, med både faglige og sosiale aktiviteter. Systematisk og langsiktig arbeid, som arbeid med å innføre fagfornyelsens intensjoner, er et virkemiddel i dette arbeidet, og et middel for å revitalisere skolehverdagen for elevene. I dette kapitlet beskriver vi hvilke utfordringer skolene forteller at de står overfor i dag, når de skal ta opp igjen arbeidet med fagfornyelsen.

Tid til å skape et profesjonsfellesskap rundt fagfornyelsen

Organisasjonene var i innspillsmøtet 17.03. opptatt av at nasjonale og lokale myndigheter må gi skolene ro til å jobbe med fagfornyelsen fremover. Flere organisasjoner vektla tydelig at tid både er en utfordring og en forutsetning. Særlig i referansegruppemøtet den 22.03 kom det tydelig frem at organisasjonene er opptatt av handlingsrom til å gjøre prioriteringer lokalt, basert på hvor de står og hvilke deler av fagfornyelsen det størst behov for å ta tak i. De er nokså samstemte i at det er ro til å arbeide med de ulike fagene, sammen i profesjonsfellesskapene, som det er mest behov for at tas tak i nå. Organisasjonene er spesielt opptatt av sammenhengen mellom faglig og sosial læring og utvikling, og at mye av denne læringen skjer gjennom arbeid med fagene. Det er i fagene de sentrale intensjonene med fagfornyelsen kan jobbes med, bli konkrete og få mening, slik som blant annet dybdelæring, forståelse, utforskning, verdiløft, tverrfaglig arbeid, involvering i aktive læringsprosesser osv. Pandemien har gått ut over læring i fellesskap. Pandemien har også gått ut over det kollektive arbeidet og utvikling av tolkningsfellesskap i fagene. Fagfornyelsen må få tid nå til å sette seg i profesjonsfellesskapet. Myndighetene bør derfor unngå å sette i gang tiltak og reformer nå, som kan ta tid og fokus fra arbeidet med fagfornyelsen. I innspillsmøtet 17.03 kom det også frem et ønske om mer nettverksjobbing, særlig på små skoler.

Organisasjonene, blant andre Utdanningsforbundet, Elevorganisasjonen, Skolelederforbundet og KS, er opptatt av elevmedvirkning generelt og involvering i aktive læringsprosesser spesielt, fordi dette bidrar til å fremme motivasjon, mestring og trivsel. Det er derfor viktig at elever involveres i arbeidet, og også får delta aktivt i prosessen med å gjøre fagfornyelsen til et felles prosjekt.

Tilgjengelighet av nye læremidler

Fagfornyelsen forutsetter nye læremidler, men her pekte deltakerne i innspillsmøtet den 17.03 på noen utfordringer. For det første fortalte de om forsinkelser fra forlagene i utarbeidelsen av nye læremidler, samt at det mangler læremidler på en del områder – for eksempel knyttet til samisk del. Udir har også registrert en del forsinkelser i læremiddelproduksjonen som i stor grad er knyttet til pandemien, blant annet har det vært vanskelig å pilotere/teste læremidler i skolene. For det andre mente flere at det er for lite midler i skolene til å kjøpe inn nye læremidler, og at den statlige andelen til dette har vært/er for liten.

Utdanningsdirektoratet utreder for tiden markedsituasjonen og finansiering av læremidler, og vil komme nærmere tilbake til dette.

Det ble også tatt opp i innspillsmøtet den 17.3 at de nye digitale læremidlene gjør det vanskeligere for foreldre å følge opp barna sitt skolearbeid. I flere tilfeller har ikke foreldre den digitale kompetansen som er nødvendig for å følge opp elevene. Dette skaper et behov for å tydeliggjøre hva som er foreldrerollen i fagfornyelsen, og hvordan et godt samarbeid mellom skole og hjem kan ivaretas under nye, digitale forutsetninger.

Bruk av støtteressurser fra Udir

Udir følger systematisk med på bruken av støtteressursene for å fange opp behov for justeringer og videreutvikling. For eksempel vil evaluering av kompetansepakken for innføring av fagfornyelsen gi oss innsikt i brukererfaringer fra lærere som har brukt kompetansepakken. Vi vil legge vekt på å samle inn informasjon som dreier seg om hvordan lærere vurderer kompetansepakken didaktisk og pedagogisk med tanke på læring i profesjonsfellesskapet, og på hvilke erfaringer lærere har med kollektiv læring.

Det samlede, overordnede bildet av støtten til læreplanverket, er at brukertallene er høye. For videreutviklingens del har det imidlertid også betydning med kunnskap om hvordan støtten brukes, og det er vi opptatt av å følge med på.

Svekket tverrfaglig samarbeid

Flere yrkesfaglærere forteller at smittevernsrestriksjonene gjorde samarbeid på tvers av fag vanskeligere i pandemien. Restriksjonene førte til at planlagte prosjekter på tvers av klasser internt på skolene, samt samarbeidsprosjekter med lokalt næringsliv, ble innstilt (Aakernes m.fl. 2022).

Samarbeidet med andre yrkesgrupper og tjenester

Det er store variasjoner mellom kommunene i hvordan samarbeidet mellom skole, skolehelsetjeneste og andre tjenester har blitt påvirket under pandemien (Caspersen m.fl. 2021, Federici m.fl. 2021). Behovet for samarbeid mellom flere instanser ble tatt opp på innspillsmøtet 17.03. Det er – som beskrevet i vår forrige rapport til Kunnskapsdepartementet den 18.02.22 – viktig å ha et godt støtteapparat for å reetablere en god skolehverdag for alle elever etter pandemien. Denne støtten er også viktig for skolene når de skal jobbe med fagfornyelsen. Dette er et stort og langsiktig arbeid. I innspillsmøtet den 17.03 ble det påpekt at det er viktig å få laget rundt barn og elever til å fungere, men at det også må jobbes med å etablere gode voksenfellesskap og et lag rundt de ansatte i skolen.

Udirs pågående og planlagte arbeid for å støtte implementeringen av fagfornyelsen

Udirs hovedstrategi framover er å følge med på og gi støtte etter behov i sektor. Det er viktig å gjøre kjent de støtteressursene som finnes, og følge med på om og hvordan de brukes, framfor å utvikle noe nytt. I dette arbeidet legger vi vekt på dialog med partene i sektor.

Støtteressurser og kompetansepakker

Kompetansepakker er et av Udirs sentrale virkemidler. Dette er et tilbud til sektor, og frivillig å bruke. Kompetansepakken for innføring av nytt læreplanverk er en av Udirs viktigste støtteressurser for implementeringen av fagfornyelsen. Skoler og skoleeiere kan ta utgangspunkt i sine egne utviklingsbehov og bruke ressursene i kompetansepakken på en fleksibel måte, både med valg av innhold og tidsbruk. I

tillegg er det utarbeidet støtte til innføring av nytt læreplanverk på udir.no, samt den digitale læreplanvisningen med tilknyttet planleggingsverktøy for lærere. Til sammen gir dette støtte til skolene i arbeidet med å bruke, tolke og forstå det nye læreplanverket.

Vi har også utviklet en kompetansepakke for innføring av nye læreplaner for vg3 og i prøvenemnder, samt en kompetansepakke som skal være en støtte til arbeidet med lærings- og skolemiljø. Her har vi også igangsatt et arbeid med å få kunnskap om hvordan kompetansepakkene blir brukt og behov for videreutvikling.

Støtte til å ta i bruk nye læreplaner

Arbeid med eksamen og støtte til standpunktvurdering

For å informere om og støtte det lokale arbeidet med standpunktvurdering, har vi revidert og oppdatert ressurser på udir.no i tråd med nytt læreplanverk og endringene i vurderingsforskriften. Sidene på udir.no er omstrukturert for å få en bedre oversikt over alle støtteressurser vi har til standpunkt.

Vi har også startet et langsiktig arbeid med standpunktvurdering. I forarbeidet jobber vi med å etablere en felles retning for arbeid med å videreutvikle kvaliteten på standpunkt. Vi vektlegger tett dialog med lærerprofesjonen, skoleledere, elevorganisasjonen, skoleeiere, statsforvalterne og andre relevante fagmiljøer i denne prosessen.

Udir har utviklet nytt metodisk rammeverk for eksamen, for å styrke kvaliteten på eksamen og nye eksempeloppgaver etter fagfornyelsen i ny gjennomføringsløsning. Oppgavene er prøvd ut med elever og lærere. Udir har opprettet en egen referansegruppe for organisasjonene i fagfornyelsen for å forankre arbeidet med vurderingsfeltet i fagfornyelsen. Vi justerer utviklingen av oppgaver og vurderingskriterier etter innspill fra referansegruppa og fra spøringer til elever og lærere.

Dialogmøter og webinarer

Udir og statsforvalterne har i samarbeid arrangert dialogmøter og webinarer om fagfornyelsen og om standpunktvurdering. Intensjonen har vært felles kompetanseheving og forståelse på tvers av embetene. På webinaret i juni 2021 var tema fagfornyelsen – hvordan ta i bruk de nye læreplanene? I februar 2022 var tema LK20 i et differensieringsperspektiv – tilpasset opplæring og spesialundervisning.

I januar 2022 arrangerte Udir et webinar for fagopplæringen som var en lansering av kompetansepakken for fagopplæring og prøvenemnder.

I mars 2022 arrangerte Udir et webinar om standpunktvurdering. Målgruppen var skoleeiere skoleledere, statsforvaltere og partene i sektor.

Kommende regionale samlinger om sammenhengen mellom

Læreplan og vurdering

Udir planlegger regionale samlinger kommende skoleår 2022/23 for grunnskole og videregående skole i samarbeid med statsforvalteren og fylkeskommunene. Samlingene vil sette søkelys på hva som er nytt i læreplaner og vurderingsordning i fagfornyelsen.. Vi ønsker å igangsette utprøvinger og forsøk på vurderingsfeltet for å følge opp eksamensgruppas anbefalinger, og vi jobber med å øke kunnskapsgrunnlaget om eksamensordningen i grunnopplæringen. For å sikre god involvering, er det spesielt viktig å videreføre samarbeidet med partene i referansegruppa for videreutvikling av vurderingsordningen..

I dialog med partene i strategien for fagfornyelsen, er vi også i gang med å drøfte hva som kan være mulige tiltak for å støtte og inspirere arbeidet lokalt med å revitalisere fagfornyelsen. Partene har vist interesse for å samarbeide om et arrangement i forbindelse med skolestart. Det kan for eksempel være et webinar eller en dagskonferanse, som minner om de sentrale intensjonene med fagfornyelsen og informerer om sentrale begreper, støtteressursene til læreplanene osv. Arrangementet må følges av at vi over tid ser problemstillinger knyttet til læreplaner, læringsmiljø og vurderingstiltak i sammenheng.

Udirs anbefalte prioriteringer fremover

Fra læringsforskningen vet vi at læringsaktiviteter som legger vekt på elevenes aktive rolle, forståelse av egen læring og samarbeid, fremmer motivasjon, læring og lærelyst (Dumont, H. og D. Istance, 2010). Ved å legge vekt på de sosiale rammene rundt læringen, kan læringsarbeidet bli noe elevene er felles om og samarbeider om. Utforskende læring kan gjøres i fellesskap mellom lærer og elever. Vi ser på implementering av fagfornyelsen et godt tiltak for å revitalisere skolehverdagen, og for å bøte på konsekvenser av pandemien. Faglig og sosial læring, og sammenhengene mellom dem, er sentralt og vil sannsynligvis bli enklere å jobbe med etter pandemien.

Innføring av nytt læreplanverk vil kreve arbeid over tid, for å få til de praksisendringene som er ønsket med fagfornyelsen. Nå som pandemien ser ut til å være i en avsluttende fase, mener vi det er viktig med fokus på å videreføre arbeidet med fagfornyelsen. Samtidig er det en risiko for at forskjellen på hvor langt kommuner og skoler har kommet med arbeidet er større nå enn tidligere, fordi pandemien har rammet ulikt.

Fagfornyelsen gjør også at innholdet i eksamen endres, og ny gjennomføringsløsning gjør eksamen digital. Pandemien har gitt mindre tid for skolene til å sette seg inn i endringene og til å forberede seg til eksamen. Det at eksamen har vært avlyst de siste tre årene, kan gi behov for flere tiltak på nasjonalt nivå for både underveis- og sluttvurdering. Spesielt kan det være behov for tiltak for å sikre kvaliteten på sensuren av eksamen, som mange lærere har hatt mindre arbeid med de årene elevenes eksamen har vært avlyst.

Basert på status for skolenes arbeid med fagfornyelsen, og de utfordringene som oppleves i skolene, foreslår vi å bruke og styrke eksisterende strukturer og ordninger gjennom følgende prioriteringer

fremover:

- Nasjonale myndigheter bør bidra til at skolene får tid og rom til å revitalisere arbeidet med fagfornyelsen.
- Det er viktig at skoleeier gir skolene tid og nødvendig veiledning til å gå tilbake og sette seg inn i intensjonene i fagfornyelsen på nytt, og å bygge opp profesjonsfellesskapet rundt dette. Det er også viktig å bidra til å vise sammenhenger mellom fagfornyelsen og andre viktige områder og initiativer i skolene.
- For å fortsette å støtte læreplanforståelse og sammenhengen mellom læreplaner og vurdering, vil nasjonale myndigheter framover være i dialog med partene i sektor for å finne egnede måter å løfte fram sentrale temaer i fagfornyelsen på.
- Innføring av nytt læreplanverk krever arbeid over tid, for å få til de praksisendringene som er ønsket med fagfornyelsen. Det er en risiko for at forskjellen på hvor langt kommuner og skoler har kommet med arbeidet, er større nå enn tidligere, blant annet fordi pandemien har rammet ulikt. Dette er det viktig å følge med på framover.
- Nasjonale kompetansehevingstiltak bør prioriteres, herunder tilskudd til lokal kompetanseutvikling (desentralisert ordning og kompetanseløftet), tilskudd til individrettet videreutdanning, og utvikling av kompetansepakker og andre støtteressurser. Tilskuddsordningen for lokal kompetanseutvikling bør finansieres i tråd med intensjonen i Meld. St. 21 (2016-2017).
- Udir og statsforvalterne bør fortsette å informere og veilede om det nye regelverket, og synliggjøre kompetansepakker og andre støtteressurser det lokale nivået kan velge å bruke.
- Laget rundt eleven er viktig nå, slik at skolene får hjelp til å finne frem til og følge opp elever som har utfordringer etter pandemien. Det er viktig at kommunene sørger for at det er tilstrekkelige ressurser og kompetanse tilgjengelig for skolene til dette. Det bør også vurderes nasjonale tiltak for å hjelpe kommunene med å etablere og videreutvikle samordningsstrukturer og tverrsektoriell samhandling, slik vi også anbefalte i forrige rapport.

Litteraturliste

Aakernes, N., Andresen, S., Bergene, A.C., Dahlback, J., Høst, H. Johannessen, H.S., Skålholt, A., Hagen, A. og Vagle, I. (2022): Første underveisrapport fra evalueringen av fagfornyelsen yrkesfag. NIFU, FAFO og OsloMet. Planlagt publisering april 2022

Arbeidsgruppen for skolen etter koronapandemien (2021): Skolen etter koronapandemien. Et løft for trivsel og læring.

Bergene, A.C., Vika, K.S., Steine, F.S., Denisova, E., og Østby, M.N. (2021a): Spørsmål til Skole-Norge Analyser og resultater fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse til skoler og skoleeiere våren 2021. NIFU 2021:11

Bergene, A.C., Vika, K.S., Denisova, E., Steine, F.S., Vennerød- Diesen, F. (2021b): Spørsmål til Skole-Norge Analyser og resultater fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse til skoler og skoleeiere høsten 2021. NIFU 2021:25

Caspersen, J., Hermstad, I.H., Hybertsen, I.D., Lynnebakke, B., Vika, K.S., Smedsrud, J., Wendelborg, C., og Federici, R.A. (2021) Koronapandemien i grunnskolen - håndtering og konsekvenser. Trondheim/Oslo: NTNU Samfunnsforskning/NIFU

Dumont, H. og D. Istance (2010) «Analyzing and designing learning environments for the 21st century». I H. Dumont, D. Istance og F. Benavides (red.) The Nature of Learning. Using research to inspire practice. OECD Publishing.

Federici, R.A., Helleve, A., Midthassel, U.V, Bergene, A.C og Alne, R. (2021): Et lag rundt eleven økt helse- og omsorgstjenesterressurs i systemrettet og strukturert samarbeid med skole – en oppfølgingsstudie. NIFU, FHI og Læringsmiljøsentret. NIFU rapport 2021:23

Månedlig rapportering fra Udir til KD: Januar 2022: [Smitteverntiltak i barnehager og skoler – månedlig rapport om status og konsekvenser \(udir.no\)](#)

Månedlig rapportering fra Udir til KD: Februar 2022: [Smitteverntiltak i barnehager og skoler – månedlig rapport om status og konsekvenser \(udir.no\)](#)

Andre versjoner av månedsrapporten

[Januar 2022](#)

[Februar 2022](#)